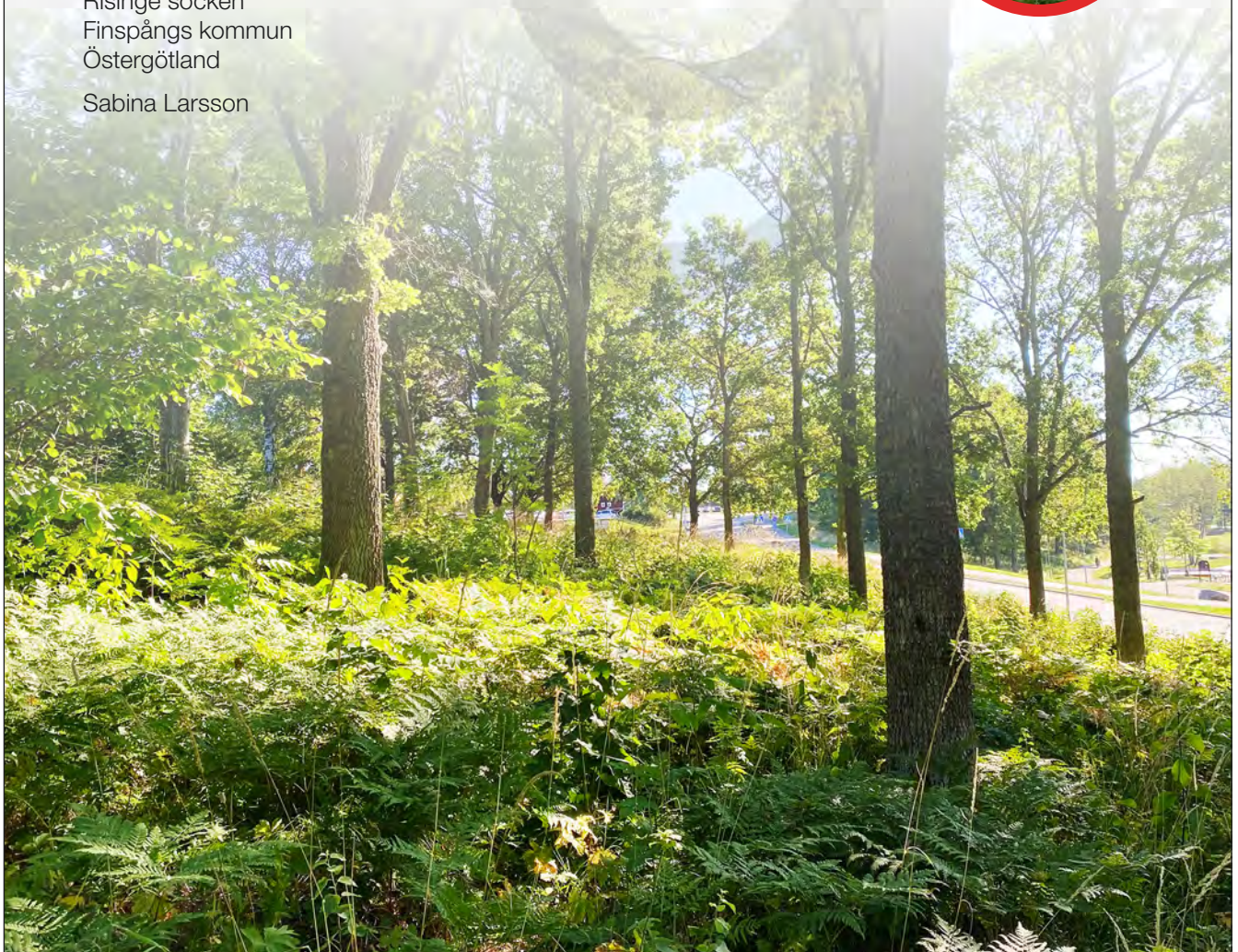

Grosvads idrottsplats

L2011:8415
Grosvad 1:1
Risinge socken
Finspångs kommun
Östergötland
Sabina Larsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-60904 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

---

*Översiktskarta över Östergötlands län med platsen
för uppdraget markerad i rött.*

© 2022 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2022:44

Författare	Sabina Larsson
Kvalitetsgranskning	Annica Ramström
Grafisk form	Sabina Larsson
Omslagsfoto	Förundersökningsområdets östra del. I bakgrunden Storhagsvägen.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2022:44

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Grosvads idrottsplats

L2011:8415

Grosvad 1:1

Risinge socken

Finspångs kommun

Östergötland

Sabina Larsson

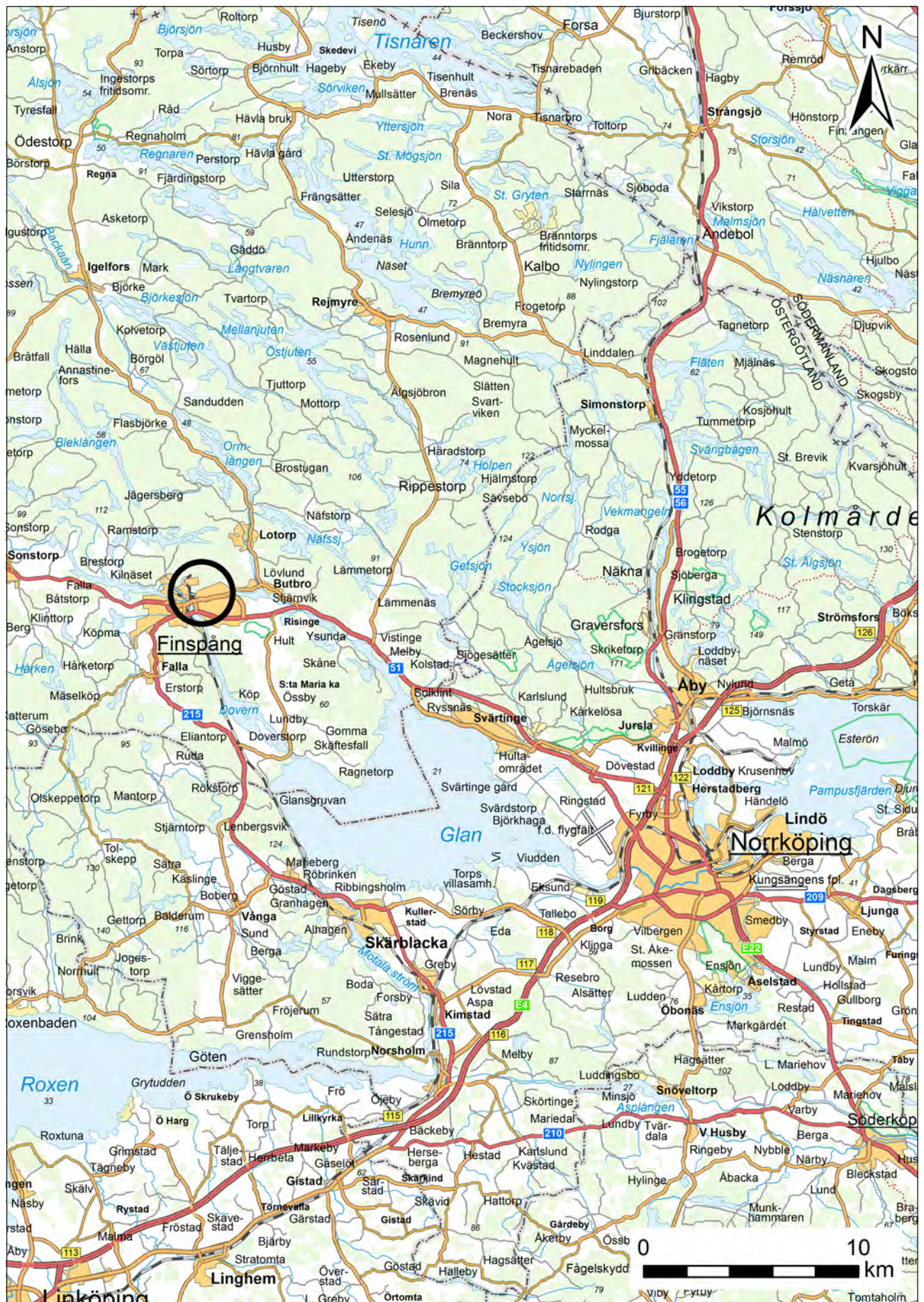
Lst dnr 431-613-2022

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	6
Bakgrund och kulturmiljö	6
Utgångspunkter, syfte, frågeställningar och målgrupper	8
Metod och genomförande	8
Resultat	11
Tolkning	14
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	14
Referenser	15
Tekniska och administrativa uppgifter	16
Bilagor	17
<i>Bilaga 1. Schakttabell .....</i>	<i>17</i>
<i>Bilaga 2. Anläggningstabell .....</i>	<i>18</i>

Figur 1. Översiktskarta med platsen för förundersökningen markerad med svart ring. Skala 1:250 000.

SAMMANFATTNING

Inför arbetet med en ny detaljplan inom fastigheten Grosvad 1:1 i Finspångs kommun, Östergötland, har Arkeologgruppen genomfört en arkeologisk förundersökning. Förundersökningsområdet utgjordes av en södervänd sluttning väster om sjön Gron som under stenåldern utgjort en smal havsvik. Inom området fanns en tidigare känd stensättning, L2011:8415. Lämningen dokumenterades och mättes in men undersöktes inte. I inventeringsboken för samma lämning omnämndes en möjlig stensättning strax intill. Anläggningen undersöktes och kunde därefter avfärdas.

Förundersökningsområdet var cirka 12 000 kvadratmeter stort. Totalt grävdes 18 schakt, motsvarande 205 kvadratmeter undersökt yta. Ingenting av arkeologiskt intresse framkom.

INLEDNING

Finspångs kommun planerar för ny detaljplan för delar av fastigheten Grosvad 1:1, belägen i den östra delen av Finspång i Östergötland. Förundersökningsområdet är cirka 10 000 kvadratmeter stort och berör delvis den redan kända fornlämningen L2011:8415. Fältarbetet utfördes i augusti år 2022. Uppdragsgivare var Finspångs kommun som också bekostade förundersökningen. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Östergötlands län.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

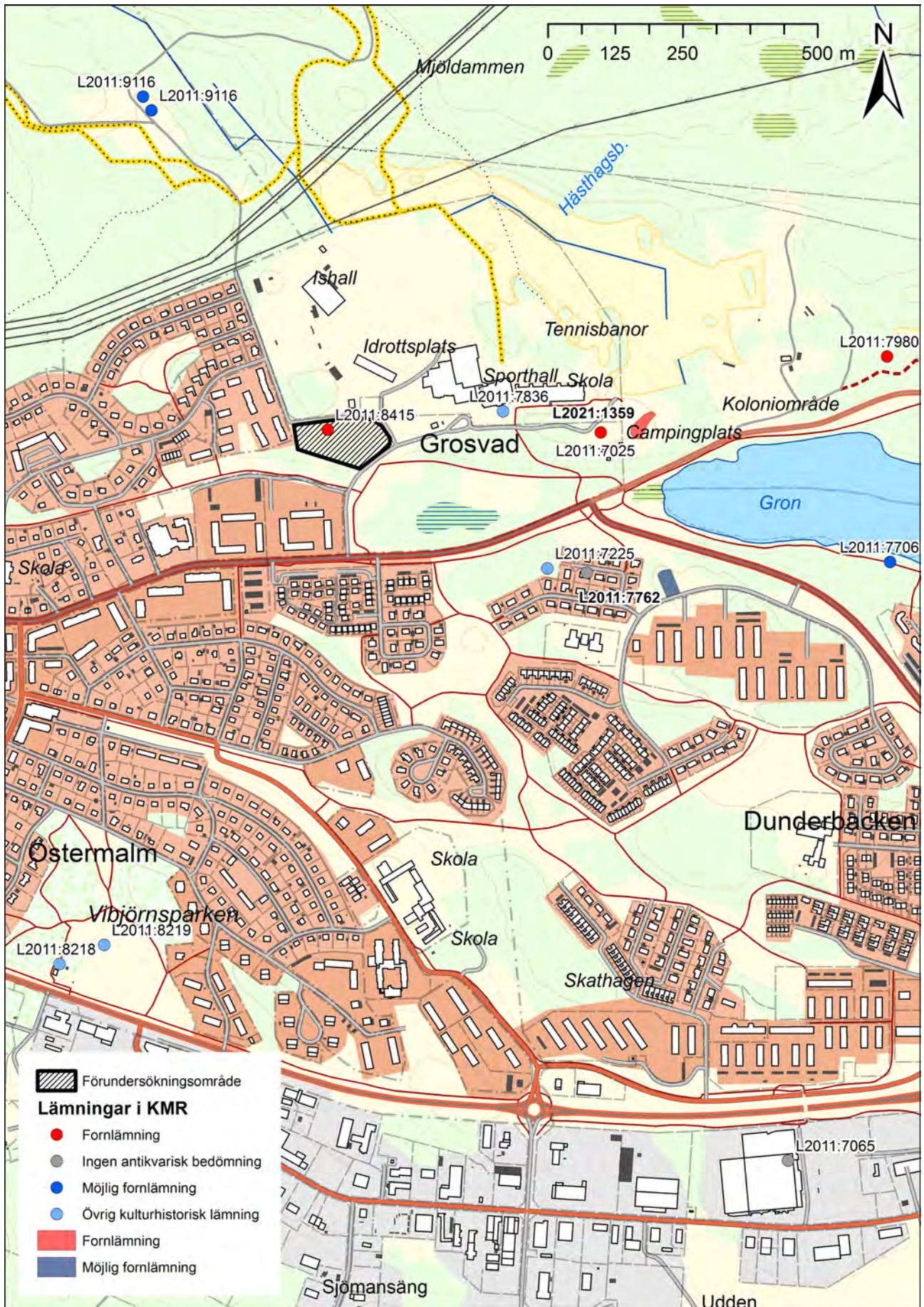

Förundersökningsområdet utgörs delvis av en grusad parkering, delvis av en glest trädbeväxt, kuperad sydsluttning med uppstickande berghällar. Inom ytan finns en känd fornlämning, stensättningen L2011:8415. Enligt beskrivningen i Kulturmiljöregistret (KMR) är den oregelbunden i formen, närmast rund, med en diameter på cirka sju meter och en höjd på 0,3 meter. I N-NÖ finns en kantkedja bestående av 0,6–1,0 meter stora stenar. Övrig fyllning består av 0,3–0,6 meter stora stenar. Stensättningen är delvis övertorvad och skadad i öst, mot berghällan, där fyllning saknas. Här finns tre upplagda stenar. I inventeringsboken finns noterat att minst en närliggande stensamling kan utgöra rester av ytterligare gravar.

Stensättningen L2011:8515 ingår i en samling av ensamliggande stensättningar längs Grons stränder. På höjdpartierna på sjöns norra och södra sida finns stensättningarna L2011:7025, L2011:7755 (undersökt och borttagen) och L2011:7980 samt de möjliga stensättningarna L2011:7706 och L2011:7225. Fler gravar finns även cirka 500 meter öster om förundersökningsområdet, inom grav- och boplatsoområdet L2021:1359. Två härdar påträffade inom lämningen har ¹⁴C-daterats till romersk järnålder-folkvandringstid (Ternström 2021).

Platsen utgör även ett gott stenåldersläge. Under mesolitikum är dagens sjö förbunden med havet och utgör en smal havsvik som sträcker sig precis fram till förundersökningsområdet. Närvaro under stenåldern indikeras av två lösfynd av stenyxor, L2011:7836 samt ett oregistrerat fynd (se Svarvar 2007).

Figur 2. Översiktskarta över östra Finspång. Skala 1:10 000.

UTGÅNGSPUNKTER, SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH MÅLGRUPPER

Syftet med förundersökningen är att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningen ska fastställa och dokumentera fornlämningen utbredning och komplexitet, samt tillvarata fornfynd. Förundersökningen ska klargöra huruvida det rör sig om en ensam stensättning, eller om det finns fler fornlämningar i området. Resultaten ska kunna användas av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en arkeologisk undersökning. Resultaten ska också kunna användas i företagarens planering.

Målgrupper för förundersökningen är främst Länsstyrelsen och Finspångs kommun. Undersökningsplanens ambitionsnivå ska anpassas så att resultaten kan användas som ett fullgott underlag inför kommande samhällsplanering och arkeologiska undersökningar.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

För att uppnå förundersökningens syfte och ambitionsnivå angavs att fältarbetet skulle bestå av strategisk avtorvning och sökschaktning samt undersökning eller delundersökning av påträffade anläggningar för att avgöra mängd och komplexitet.

Innan fältarbetets start utfördes en miljöteknisk markundersökning inom arbetsområdet, på uppdrag av kommunen. Det var tidigare känt att det inom ytan fanns rester av ett berglager för värme- och kyla, flyttat till platsen under 1980-talet. Borrproverna visade att en stor del av området var uppfyllt av förorenade massor, se figur 4. Det rör sig framför allt om den yta som idag utgör parkeringsplatsen. Fyllnadsmassorna uppgick till 0,8–2 meter. Några av proverna visade att fyllnadsmassorna låg direkt på berggrunden och det fanns därför inga bevarade nivåer kvar. Efter samråd med handläggaren på Länsstyrelsen beslutades att undanta denna yta.

Förundersökningen inleddes med en översiktlig inventering av området. Utifrån stensättningen L2011:8415 lokaliserades den stensamling som omnämns i KMR. Ytterligare stensamlingar inom ytan mättes in.

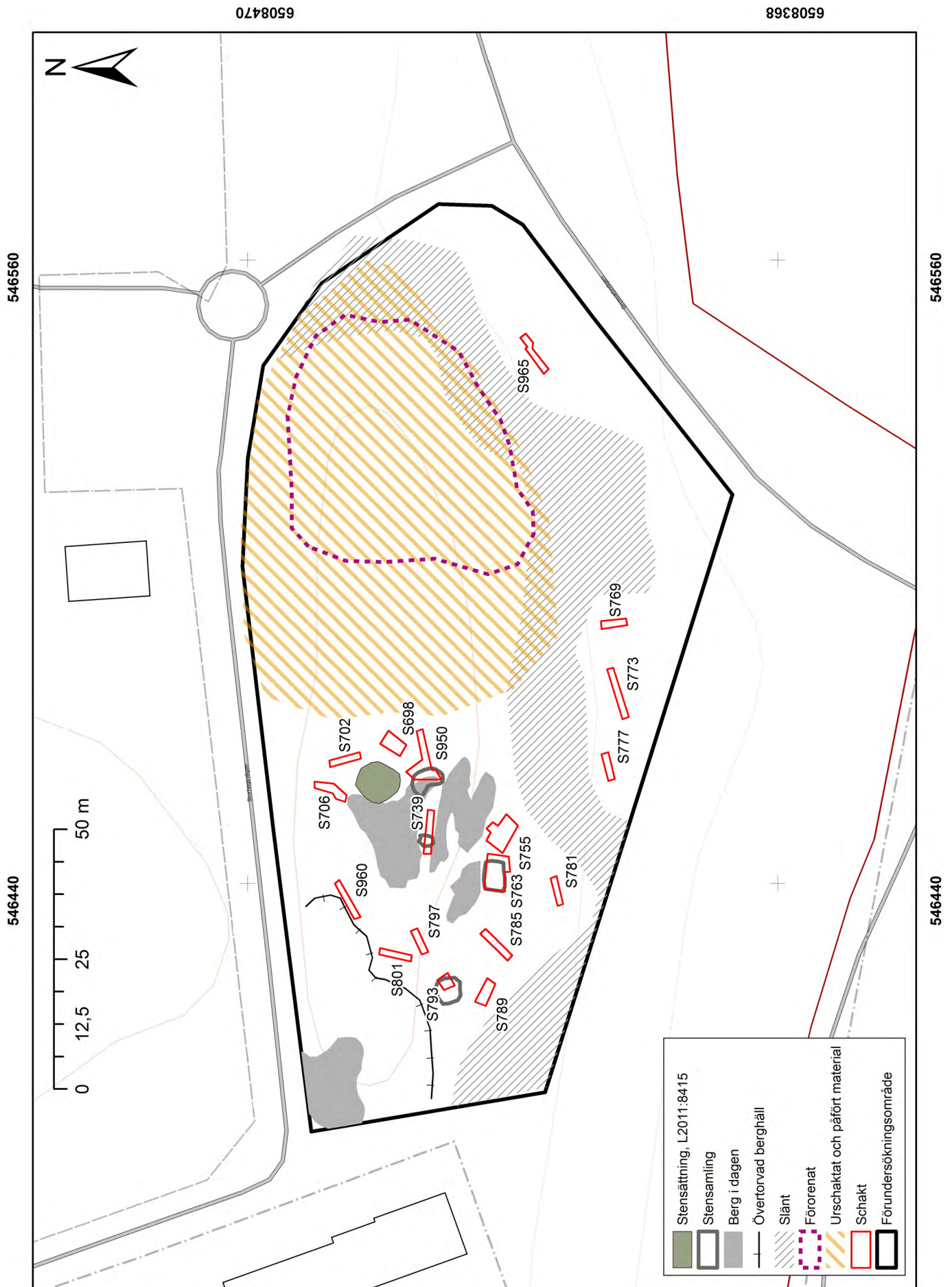
Sökschakt grävdes på lämpliga ytor i anslutning till stensättningen L2011:8415 för att undersöka om fler anläggningar kopplade till graven kunde påvisas. Övriga schakt grävdes mellan berghällarna och på plana ytor i slänten. Inom de schakt där undergrunden var sandig eftersöktes kvarts. Ett antal fragment togs in för tvättning och bedömning.

Stensamlingarna undersöktes genom att med maskinens gripklo lyfta stenarna en och en. Därefter schaktades skiktvis ner till steril nivå för att säkerställa att inga lager fanns under stenarna.

Alla schakt och anläggningar mättes in med RTK-GPS och beskrevs i det digitala dokumentationssystemet ARKEO. ARKEO kopplar samman den skriftliga informationen med foton, ritningar och slutligen även inmätningarna. Mallen för den skriftliga dokumentationen var anpassad efter förundersökningens förutsättningar, det vill säga både grav- och boplotsundersökning.

Figur 3. Östra delen av förundersökningsområdet efter avslutat fältarbete. Fotot är taget från norr, på parkeringen.

Figur 4. Schaktplan. Skala 1:1 000.

RESULTAT

Vid den inledande översiktliga inventeringen av förundersökningsområdet hittades fyra ansamlingar av sten, varav tre kunde utgöra gravanläggningar och en var en möjlig husgrund. Den registrerade stensättningen L2011:8415 dokumenterades översiktligt och stenarna i kantkedjan mättes in. Lämningen överensstämmer väl med beskrivningen i KMR.

Totalt grävdes 18 schakt och ytor, vilket motsvarar en undersökt yta på 205 kvadratmeter. Schaktdjupet uppgick till 0,1–0,3 meter. Undergrunden varierade mellan sandig morän och hårt packad silt.

Schaktningen inleddes kring stensättningen. Här fanns flera uppstickande berghällar, ibland påträffades även berg direkt under torven. Undergrunden bestod av sandig morän som bitvis var siltinblandad. Inga anläggningar framkom. Därefter fokuserades schaktningen till de möjliga anläggningarna. Allt utgjordes av en möjlig husgrund med mindre syllstenar, 0,2–0,45 meter stora. Stenmaterialet utgjordes av skärviga stenar som lagts i två parallella, men ganska slarviga, rader. Större sten i hörnorna antyder att man försökt förstärka konstruktionen. Med hjälp av grävmaskinen torvades ytan av och stenraderna rensades fram. Ytan mellan stenraderna och utanför metalldetekterades vilket resulterade i att ett tiotal kapsyler och maskintillverkad spik hittades.

Stensamlingen (A475) som fanns omnämnd i inventeringsboken dokumenterades översiktligt och stenarna mättes in. Därefter lyftes, med hjälp av maskinen, sten för sten. Flertalet var lagda direkt på berghällerna, andra låg ytligt i torven. En större yta avtorvades och metalldetekterades. Under vegetations-skiktet låg en mindre mängd moderna föremål, bland annat glas och plast. De metallfynd som påträffades var även de av senare datering, bland annat en enkrona från år 1943. Schaktet grävdes ner till steril undergrund, inga lager eller anläggningar framkom. Intill A475 öppnades en större yta upp, S755. Inte heller här framkom några anläggningar eller lager.

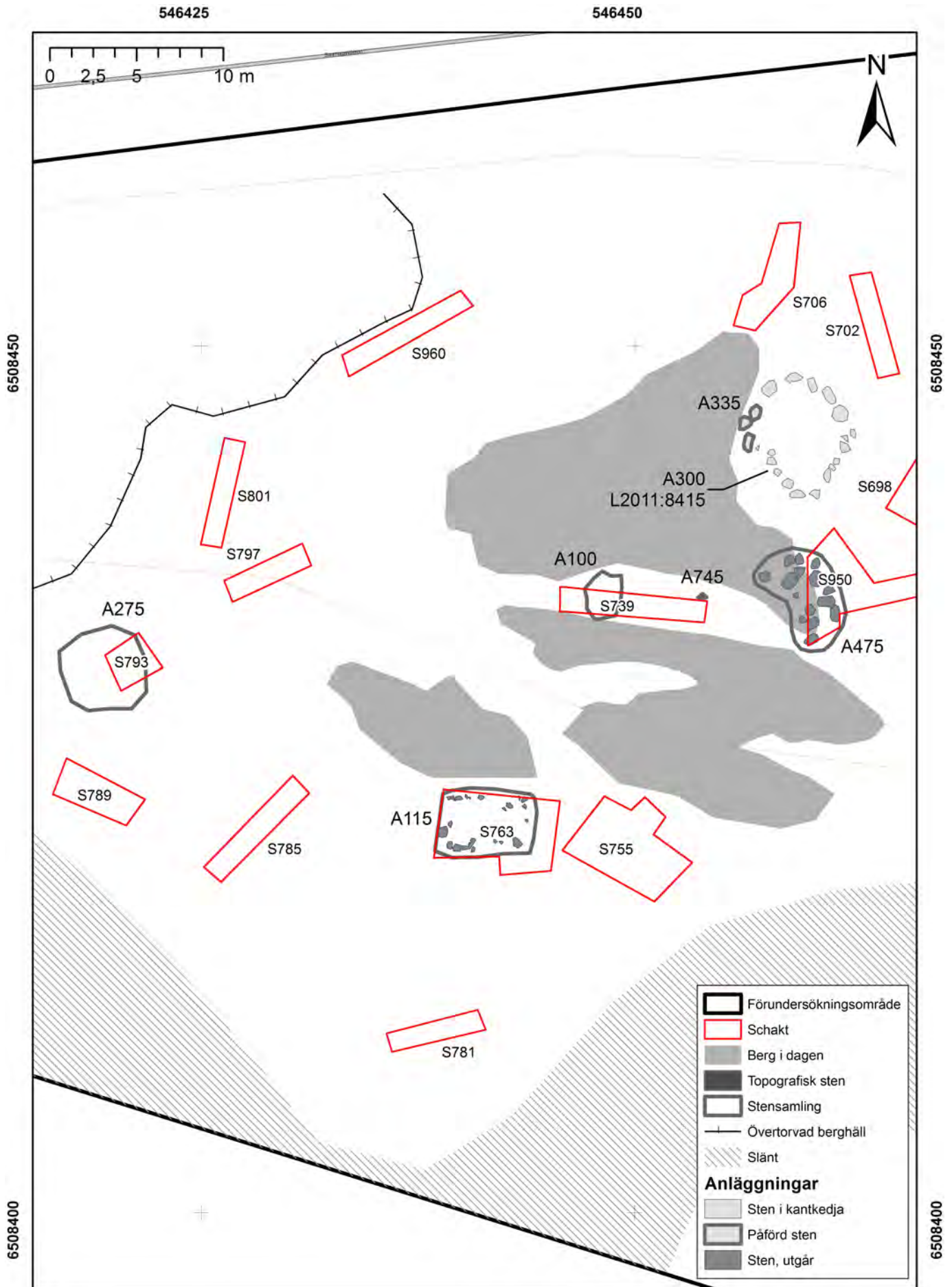
A100 och A275 utgjordes av mindre förhöjningar. Schaktet S739 grävdes genom A100 vilket visade att förhöjningen var naturlig. A275 bestod av en svagt välvd jordhög med uppstickande stenar. Anläggningen var misstänkt naturlig vilket också bekräftades vid schaktningen.

Centralt i området, vid foten av berghällerna, finns ett block med kvartsådror. Här förlades ett schakt, S739. I matjorden fanns stora mängder spräckt sten. En handfull utgjordes av kvartsavslag. Dessa samlades in för närmare undersökning men bedömdes som naturligt avslagna.

Resterande schakt grävdes på de ytor av förundersökningsområdet där terrängen var någorlunda flack. I utvalda schakt handsållades delar av undergrundens toppskikt i syfte att finna eventuella kvartsavslag eller andra föremål. Sällningen resulterade inte i några fynd. Inga anläggningar påträffades.

Figur 5. A115. Foto från öster.

Figur 6. Anläggningsplan. Skala 1:300.

TOLKNING

Inom förundersökningsområdet undersöktes fyra stenkonstruktioner, samtliga kunde avfärdas som anläggningar. A115, som initialt tolkades som en möjlig husgrund, utgör ingen äldre konstruktion. Vid framrensningen stod det klart att stenarna är utplacerade men illa lagda och utgör ingen regelrätt husgrund. Storleken på anläggningen och det recenta fyndmaterialet tyder mer på att det rör sig om en uppställningsplats för exempelvis en arbetsbod. Den gångväg som går strax söder om förundersökningsområdet utgörs av en äldre banvall. Möjligen är uppställningsplatsen relaterad till arbeten längs den dåvarande järnvägen, men kan också vara av senare datering.

A475, som omnämndes i inventeringsboken, kunde även den avfärdas. Troligen rör det sig om tippad sten som tillkommit i senare tid.

Resultatet av förundersökningen visar att inga fler fornlämningar än den redan kända L2011:8415 finns inom det aktuella området. Inga ingrepp har gjorts i lämningen som kvarligger inom området. I samband med uppdraget har geometrin justerats i KMR.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN I FÖRHÅLLANDE TILL UNDERSÖKNINGSPLANEN

Syftet var att förse Länsstyrelsen med ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningen skulle fastställa och dokumentera fornlämningens utbredning och komplexitet, samt tillvarata fornfynd. Förundersökningen skulle också klargöra huruvida det rörde sig om en ensam stensättning, eller om fler fornlämningar fanns i området.

Efter avslutat uppdrag har det konstaterats att stensättningen L2011:8415 utgör den enda fornlämningen inom förundersökningsområdet. De möjliga gravanläggningarna som påträffades undersöktes och avfärdades. L2011:8415 mättes in och beskrevs. Lämningens läge i KMR har justerats.

REFERENSER

Tryckta källor

Svarvar, K. 2007. *Schaktning inför katodiskt korrosionsskydd. Östermalmsvägen och Grosvadsvägen*. Arkeologisk förundersökning. Finspångs stad, Risinge socken, Finspångs kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum rapport 2007:120

Ternström, C. 2021. *Inför detaljplanläggning av del av fastigheten Grosvad 1:3*. Risinge socken, Finspångs kommun, Östergötland. Arkeologisk utredning steg 2. Sweco

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Östergötland
Kommun	Finspång
Landskap	Östergötland
Socken	Risinge
Fastighet	Grosvad 1:1

Fornlämningsnummer	L2011:8415
Lämningstyp	Stensättning
Datering	Förhistorisk tid

Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2022-05-10
Länsstyrelsens diarienummer	431-613-2022
Uppdragsnummer i Fornreg	202200623
Arkeologgruppens projektnummer	P22009

Projektledare	Sabina Larsson
Fältpersonal	Sabina Larsson, Annica Ramström

Undersökningstid	2022-08-08 till 2022-08-12
Undersökt yta	205 m ²
Inmätningsteknik	RTK-GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd sparades.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

S-nr	Storlek (m)	Djup (m)	Matjordsdjup (m)	Undergrund	Beskrivning
698	5x3	0,2	0,1	Morän	
702	6x1,4	0,2	0,2	Morän	I botten: gulbeige sandig morän
706	9x1,4	0,2–0,3		Morän	I S berghäll. I N 0,2 matjord. schaktet är grävt intill berghäll och större block. I botten: gulbeige grusig silt
739	6x1,4	0,1–0,15		Berg	Under torven matjord med stora mängder spräckt sten. I botten berg.
763	7x4	0,1			Se A115.
769	5x1,4	0,2	0,2	Lera	Undergrund ljus gråbeige lera
773	10x1,4	0,15–0,2	0,15–0,2	Siltig lera	Matjord: ljusbrun mager sandig silt
777	5x1,4	0,10	0,1	Siltig lera	0,1 m matjord. Mager ljusbrun silt. I botten grusig siltig lera.
781	5x1,4	0,15	0,15	Morän	Sten spräckt i matjorden. Ev. gammal skogsväg se Eniros flygbilder
785	6x1,4	0,2			Undergrund av gulbeige grusig silt. Grävd genom förmodad skogsväg som syns på Eniros hist. flygfoton. Vägen ej synlig.
789	5x3	0,15	0,10	Morän	
793	3x3	0,2	0,2	Morän	Upplagd jord.
797	5x1,4	0,15	0,15	Morän	Direkt under torven stenfritt, sedan rikligt med skärvig sten
801	6x1,4	0,25	0,10–0,25	Morän	Rikligt med sten i matjorden.
950	9x1,4–6	0,1–0,2		Silt	Under ett 0,1 meter tjockt matjordslager vidtog en steril av grå silt. I Västra delen finns skärvig sten upp mot berghällen. Ej kol och sot, ej skörbränd. Modernt glas bland stenarna. Förmodligen tipp från lastbilsflak tillsammans med A475.
960	8x1,4	0,3		Silt	0,25 matjord sedan steril.
965	9x1,4	0,25		Silt	

Bilaga 2. Anläggningstabell

A-nr	Typ	Storlek (m)	Beskrivning	Kommentar
100	Sten		Ej anläggning. Upplagd jord kring naturlig sten.	Utgår
115	Syll	5,20x3,5 höjd 0,1 - 0,2	Uppställningsplats för arbetsbod? I norr och söder slarvigt lagda syllstenar i storleken 0,2–0,45 m l, mestadels av skärvig sten liknande den som finns nedanför berghällarna. Belägen i sluttning där lutningen kompenserats med parallella rader sten i öst-västlig riktning i terrasser. Ytan i anläggningen har metalldetekterats och endast recenta fynd av kapsyler och maskintillverkad spik hittades. Inga övriga fynd.	Utgår
275	Sten		Stenformation, upplagd sten i modern tid.	Utgår
300	Stensättning	7x6 0,3–0,5 m hög	Kantkedjan inmätt. Rund, något oval form. Delvis övertorvad fyllning av 0,3-0,6 meter stora stenar. Tre stenar i väster, A335, är påförda eller rubbade från kantkedjan.	L2011:8415
335	Sten	0,6x0,6– 0,9x0,6	Påförd sten i stensättning. Ev rubbad sten från kantkedja.	L2011:8415
475	Sten	5x2 m, N-S	Bestående av större block 0,6 till 0,9 m st. Recenta föremål, glas, kapsyler, mynt från 1943 under torven bland stenarna. Förmodligen tippad sten.	Utgår
745	Sten	0,34x0,19 höjd 0,27	Kvartsblock	Topografiskt objekt

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2022:44

